

Contrasts della veta

Autor(en): **Venzin, G. Antoni**

Objektyp: **Article**

Zeitschrift: **Il glogn : calender dil pievel : annalas per historia, litteratura e cultura romontscha**

Band (Jahr): **25 (1951)**

PDF erstellt am: **04.07.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-881383>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Contrasts della veta

Raquintau da G. Antoni Venzin, Rueras

Ina clara notg de glina serasa sur la contrada d'atun. Ina serenezia fina, penetrona maguol ed ossa, strihava la cultira, ils praus ed èrs sbluttai de lur vestgiu. La veglia ura-baselgia de Ruinèras veva ual dau las treis, che dus umens sbargattan encunter la punt dil Rein. Suenter la riva viden sesguscha e svanescha sco in siet ina selvaschina; in'uolp, in tais forsa. Ils umens dattan il tgau senza dir plaid. Mintgin va sias vias. Passada la punt, meinan ils trutgs successivamein pli e pli ault dalla pastira siaden. La glina dat uss ora pli clar da quella vard della val. Ils umens han in ferm fest perin e si dies in sacados. En quei sacados d'ina teila fuostga, para ded esser en uaffens. In dils dus dels porta in palfier sin schui. Ei fa la tschera, ch'ìls dus pedunzs hagian nuota il basegns de resdar. In tschancun va la senda pli alla plauna: «Jeu sun propi buca vegnius bugen oz: la mumma ei malsauna», rumpa in il silenzi.

«Nus vevan fixau sin oz, ei vegn forsa malaura», fa l'auter. «Il polizist stuein nus nuota temer oz. L'Enrica ha detg allas femnas, ch'el hagi stuiu ir a s. Maria; mo ella temi tuttina empauet!»

«Il Maculin tem jeu il pli pauc, plitost enqual auter, che va a cavar ragischs, ni schiglioc a smrifissond per las pitgognas», concluda l'auter.

Il trutg meina uss ils dus d'in teis uaul siadora. «Cu nus essan si Nual sut dein nus ina fladada», fa in denteren. — Vegnend ils dus si ord igl uaul, in tgiet selvadi recitescha sia antifona de: cli, cli, cli e sgola vi en las tschemas dils pegns. Las schulas e lavazzas, scheladas sco corna, fan ina hazra canera, traversond ils umens il stavel. Senza pli bia van els direct enviers la tegia. Passai en dad esch, mettàn els giu lur sacados. «Cheu til'ei bravamein atras», fa il grond dils dus. «Lein prender ora e metter in sac entuorn la schuviala».

Sezugliai en, sebetan els en treglia, che ha aunc en empau sternem. «Cheu sun jeu manius dallas notgs», entscheiva in a raquintar. «In'uisa u l'autra sundel jeu staus cheu siat onns ad alp. Sas aunc quei onn, ch'ei era ruclau las dus vaccas dils Gion Haspers ella Val Ruinatsch... fuvèl jeu paster pign. Quellas eran idas la notg e rucladas giu en la val tut a manez ed enzogl. Zaconts onns suenter vev'ei dau da miez settember in bratg neiv; nus fuvan si Nual sura. La damaun hai jeu cargau si dies 18 curtès e vegnius giu cheu a mulscher. Las vaccas vevan ils buobs catschau giu. Il pur —

quels dis veva il Giachen Andriu il latg — ha stuiu prender il resti manedel, miolas, broccas e giavel e quater e vegnir suenter. Suenter quella hurscha vein nus midau vi Val Giuf».

«Gie, quei onn tegn jeu endamen: ils èrs eran vegni aschi plats, sco sch'ei fuss zullau buoras surora . . .»

Ils umens prendan puspei lur uorden, siarran gl'esch e van vinavon; sereivan siadora per trutgs e per bostgas. Igl uaul cala si e mò tscheu e leu in truscal sc'in babau. Ei entscheiva a far dis. Giu en la Val tuccan ei de stizzar. Ils dus prendan giu las capialas e dian las «Ave Marias».

Ei para l'alva odem la val. Denter stgir e clar ves'ins ussa la fisionomia dils dus umens. Il grond de statura robusta, porta ina barbetta ch'entscheiva a trer sin grisch. Ina stgira spessa cavalera vegn sut la capiala bergamasca oragiu. El ha varghentau ils tschunconta. Sia urdadira dat neu ina forza che pudess embratschar igl entir mund. Quei ei il Rest Flurin, in mat vegl. L'auter cumpogn semeglia empau pli giuvens. Ina postura pli bracca, mo viscla, cun comba leva e lingiera. Ina fatscha neidia cun barbis mellen; ils smanis energics dattan neu la temprajstra. Quei ei il Leci Zannet, il catschadur. «In'ura vein nus matei aunc, avon che nus seigien sil plaz», manegia il Rest. «Cun gliez vegn ei de quintar. Tgisà, sche nus massen si e della Fuorcla enagiu?» di l'auter. «Mo na, nus mein pli levamein suten e da leu si», decida Rest Flurin.

Traversau la Val Ruinatsch e vegnend el grond priel de Muot, muossa il catschadur: «Uarda cheuenasi!» In catschadur varga ual sut il Munt Rodund en . . . «Quei ei il Geli; sche mo quel sfundrass!»

«Da quel hai jeu nuota scrupel; quei ei buc il Crisost, che mava onn e tgisava il Sep Antoni grond», di il Leci sin quei. — Ussa drezzan ils dus lur pass suenter in dutg siadora. Ord ils davos tschoffs bostga sededesta in urlaun e sgola bunamein ellas combas als dus pedunzs. Quels dus schanis, carschi cun la natira, fan nuota stem dil grondius panorama, ch'ils tschiens e tschiens pézs sclari dal suleagl matutin porschan agl aspectatur. Mai ei la vesta aschi clara e sereina, sco da bials dis d'atun.

Arrivai uss ils dus ualti sisum il von dell'alp, sesaulza ina teissa spundetteda verda ord ina graschla gonda. Sisum la plaunca sgregna la greppa ord la tiara sc'ina dentèra ord las unschivas. Cheu pudess ins dir, ch'il mund cali si. Ils umens targlinan lur pass, sevulvend encunter in pastget de mescal tut verd . . .

«Ton ch'ussa sil plaz fussen nus», di il Leci, che pareva ded esser il menader. — «Mo, sche lu lein nus marendar in tec e dar ina fladada», fa il Rest mettend giun plaun il sacados. Ils dus sughets che serravan ensemen la teila fuostga, stada zacuras alva, e fagevan als sacados sco barscheuls, vegnan schai libers.

Ord in pèr sacs vids vegn neunavon ina tuaglia bein ligiada si, cun en la marena. Era il cumpogn tila ord sia gaglioffa in stratsch alv cun en il proviant. Secavegliai bi ed emplat e fatg ina s. crusch, prendan els neunavon in cunti

Il tgièt e sias gaglinas

de moni mellen per in. Senza ceremonias rasan ei tuaglia. In paun plat ner, il maguol aschi ners sco la crusta, in cugn caschiel, ina sporra carn-piertg ed in toc andutgel vegnan neunavon . . . Il cumpogn ha aunc in toc calun camutsch. «Jeu tegnel plitost sin la carn», manegia il catschadur. «Cura ch'ins ei in tec pli vegls sgavegian ins è nuota in lom e bien magnuc-caura.» — «Ti stos è schigliar mia carn camutsch. Quest atun hai jeu sittau treis ed aunc in cavriel. Zatgei carn hai jeu vendiu. Prau hai jeu pauc . . . Fai quen tgei jeu tilel ord dus vacchets — e tschun cauras», raschuna il catschadur. — «Gl'onn vargau vein nus mazzau siat tiers manedels ed aunc giu ina mesa vacca: nus essan è quater dels carschi e treis affons», dat il Rest denteren. «Lein mirar co ei croda ora oz; in pèrga sund jeu ius cheu atras e sco jeu hai fatg stem, vegnev'ei ora 8—10 muntanialas ord quei staup. Igl ei stau in freid e bletsch october, ensumma entochen cheu zaconts dis. Jeu quentel ch'ellas seigien gia sedurmentadas ussa», di il catschadur. — «Jeu sun dil medem meini: epi cheu ei cuvretg bein cun tiara e buca maneivel d'ina gonda ch'ellas savessen fugir, sco tschei onn si Caschlè. Ed ussa vegn ei de prender a mauns la lavur; ei vegn è sera oz!»

In tschancunet pli anora sgarguglia ina fontauna ord la gonda. Ord la capiala viulta en beiban els aunc in per sitgs aua . . . Quei sto ussa far entochen miezdi. Ord siu uorden de sacs pren il Rest ussa neunavon ina pala e fa en siu fest enferrau. «Quei ei in ferm e bien moni», tschaghegna Lezi prendend ord siu uorden in ferm zapun. Cun pala, zapun e palfier van els ussa dalla spunda si tier in radunet de tratsch. Quei crest ei surtratgs cun tratsch mischedaus cun pastg smarschiu. La situaziun ed era il fried penetront dattan d'entellir: cheu ei in staup! In cuvel de muntanialas stupau si. Contas gadas ei in'u l'altra «marmutta» stada cheu sin sè ed ha tarmess ses gits schuls sull'alp ora . . . !

Odem settember fan ellas dis en e dis ora fein, speilan culla bucca pastg e portan en tauna. Il Scaffider ha dau ad ellas in agen instinct de saver cura sepreparar sigl unviern. Fatgs en il létg, ed ils dis vegnan pli freids, stauschan ellas tratsch e pastg dil vegl létg odem l'entrada dil vau e staupan quel in meter, ni aunc dapli. Ussa ston ellas far ina gigina, pertgei il magun e tut lur auters organs ston esser vids. — Senza vivonda, senza aria, senza glisch semettan las muntanialas a durmir. Durmir in sien de siat meins. Igl organismus seviventa dal grass dil tgierp. —

Gl'ei nuota endretg ch'il carstgaun seprofitescha senza basegns de quella circumstanzia, per pegliar ni ragischar ora quei innocent animalet. Cun raschun ha il stadi scumandau quei. Gronds basegns, ni forse era engurdientscha pon inaga ni l'altra haver dau il stausch tier quella futra . . .

Basta, ils dus entscheivan a cavar, cavar cun tutta forza suenter il vau empleniu dil staup. Crappa e tschespets roclan dalla plaunca giu. Ils umens vegnan aunc ad haver uras ed uras de lavur . . .

Tgei eisi è pomai, ch'il Rest Flurin ei oz aschi pensivs ed aunc pli métuns che schiglioc? . . .

* * *

Suenter miezdi vi va ei tras Ruinèras la resdada: cun Tresa dils Flurins seigi fetg schliet. Oz seigi vegniu mender . . . «Il malcostas eri schiglioc vargaus,» manegia la Tina dil Giachen Francestg sper il begl de lavar. «O, ei maunchi aunc auter, detschi la Balugna, ch'ei aunc stada en questa damaun», di la Barla dil Crest, che ha era de tschuattar ora empau piazza. «Mo ell'ei prest otgonta . . . ed ha era giu de far atras las sias», metta la Martina aunc vitier, mond cun ina sadiala aua ed ina mèltra resti lavau a casa. — Vonzeivi cloma la Maria dils Flurins il Gion Fidel en da talina, nua ch'el fagev'ora in tec scanatscha. — «La tatta ei mender. Va si e fai vegnir igl augsegner. El duess proveder ella. Sche mo gl'aug Rest fuss a casa . . .!» Igl um va spertamein ed entaupa la buobanaglia, che vegn ord scola de pader Martin. «Quel va a clamar igl augsegner», serasa la fama pil vitg entuorn. Il pader ei gleiti en baselgia, tratg en igl horem, priu neunavon igl uorden de proveder ed ord il tabernachel il Sanctissim.

Ord teschamber vegn Gion Fidel culla latiarna envidada. Passai ord baselgia, ein tscheu e leu femnas ed affons ed enqual um enschanuglias sper la via — e suondan Niessegner sco en processiu tiella malsauna. Ils buobs miran cun marveglias la latiarna de mèsch cun bransin ed otg veiders . . . — Ozildi sto perfin Niessegner ira «incognito» tiels malsauns . . . —

En stiva della malsauna ei ina meisa cun in crucifix denter duas candeilas envidadas. Las femnas han era envidau lur candeilas de tschera. Ei vegn detg dad ault ils Tschun Pugins. La malsauna retscheiva aunc cun bien intelletg il S. Viatic. Il S. Ieli vev'il pader giu dau avon zaconts dis . . . El consolescha la malsauna cun sospirs ed expiazziuns. Quei che stat en disposiziun humana ei daventau — ed ei selai mo aunc recumandar e surschar aunc quels muments che cuozzan alla misericordia de Diu.

La gliud van uss a casa, deno il pader. Las femnas manegian che la Tresa possi forsa aunc trer vi zacontas uras. Ina vischina stat sper la moribunda cun il pader. Ils de casa van a bargiend per la tatta on cuschina a marena. «Il paun dil caluster per purtar la latiarna, vein nus buca de dar oz?» empiara la Maria. «Na, cunquei che jeu sun staus per ella», di il Fidel. La vischina cloma tuttenina en stiva . . . La Maria, disada cun la tatta, vesa immediat: la tatta tila, la tatta sto murir . . .

La malsauna fa ils davos combats della veta terrestre. Ina liunga veta de lavur e fastedis; in pèr meins enta letg havevan declinau sias forzas, ch'ella ei ida vi sco de stizzar ina candeila. Il pader dat las davosas absoluziuns; ils affons, ils de casa bragian . . .

Igl ei ussa de dar uorden de tuttas caussas en casa. Mo la Maria ei ina femna temprada e de saun giudeci. La bara sto vegnir vestgida e messa sin baun. La Lucia e la Seppa han fatg quei biars onns ed ein era bugen prontas de vestgir. Il bab de casa sto ira a far tucçar de miert; far si in perveseder. Il Placi dil Muliner ei da buna peda ed ei fidaus . . . En stiva sto vegnir fatg uorden, e dustau il létg en stiva pintga. Ils affons dils vi-

schins rabetschan bauns e suppias, pertgei che la notg vegnan ils parents e vischins a dir rusari de morts. — — —

* * *

Duront la spartida della mumma, havevan ils dus aventuriers si Mut ual finiu a cavar. Il suleagl tarmetteva ses davos radis sur ils cuolms. La lavur fuva stada redeivla. Il foss era cavaus sis, siat pass en la plaunca ed era entadem in um aults. Era in pèr carpuns fuv'ei stau de ruclar ord il foss. Il vau dil staup para de vegnir pli lartgs uss; ei vegn de luvrar beinschit e bufatget. Gie, ussa sesarva il vau in tec per ga, sco in bass priel. Cun tutta precauziun vegn fatg liber l'entrada. — Ussa sto ei prest seresultar, sch'ei ha valiu la peina ed il fastedi de quella lavur. — Aschigleiti sco in tec veseivel, vegn ei catschau dalla tauna viaden. Disai ils egls vid il stgir, ed era il nas cun in pli recent fried, par'ei ad els de saver distinguer enzatgei. El cuvel d'ina largezia de ca in bratsch e miez, ei rasau ora zatgei, sco ina veschla grischa. Aunc slargiar in techet ed ussa selai ei dumbrar duas grondas e sis pli pintgas, sezulladas ensemen sco canials, schischend en in lom létg de pastg . . .

«Quei staup de tschei onn en l'Alpetta veva en 12, quater grondas», fa il Rest endamen. Beinschit, schitet streha il Lezi in ratun; lu pli ferm, mo era dend ina scurlada, il schani fa negin stem . . . Pia dorman las muntanialas gia ferm e stagn il profund sien d'unviern! Ils animalets, garschira tut che balla, a mun sco tonts canials, vegnan ussa pri ord létg e mess en in sac in ad in e ligiau denter. Treis pli pintgas ed ina gronda perin vegn il buordi repartius. Il sac ligiau, cun en las selvaschinas, vegn ussa cavegliaus en quella teila cun ils uaffens, e ligiau si per purtar entuorn il tgau. La purtadira ei pinada . . .

«Lein aunc magliar ina buccada avon ch'ira», propona il Rest. Dalla marena er'aunc vanzau zatgei da miezdi, ed ei vegn aunc dau in pèr stagliadas. Il Lezi pren aunc ord il sac dadens dil tschiep in guoteret cun en vinars d'ansauna e tonscha vi al cumpogn: «Tscheu e dai in sitg; quei dat comba!» — «Engrazièl, ed ussa mein nus.» Il Rest pren il fest enta maun e giud in crap il buordi entuorn tgau. Il cumpogn ha denton era cargau il siu ed els van pacific dall'alp giuadora.

Il suleagl era gia ius da rendiu; las seras d'atun ein cuortas. «Ei vegn notg avon che nus seigien a casa», fa il Rest. —

«Gliez ei il meglier», fa l'auter. — «Jeu hai in tribel malruaus, ina panza ded ir a casa oz. Sche mo gl'ei buca schabegiau enzatgei . . .» ha il Rest che morda.

L'auter sa buca bia tgei dir sin quei. Els sbargattan giuaden las bostgas, aspramein. In pèrga vegn fatg in paus e schau giu las grevas bulschas. Giufuns, egl iral della val, setilla neuaden ina spessa tschaghera. «Oz ha dau memia cauld! Ei para che la bialaura mondi alla fin», manegia il Lezi.

«Memia schliet munglass ei buca far, sche nus lein aunc ira sur cuolm cun quella rauba», panza il Rest . . .

Denter stgir e clar, atras la spessa brentina, caminan dus utschacs en tutta furtina siden el vitg. Arrivai ad ina dellas empremas casas, sesguschan els suenter la grunda d'ina casa e dad in esch en — en tschaler. Malgrad la stgiradetgna san els cheu tut co sestalegiar e separegiar. Mess giu las purtadiras, caveglian els la preda en ina bignera e dostan ils uaffens. — «Sche lu fai dar ina buna tscheina la Zia. Jeu vegnel e resdel suenter tscheina», scutina il Rest serrond igl esch-tschaler. —

* * *

Passond il Rest Flurin sur la sava digl esch-casa, el ha immediat il segir sentiment: cheu ha ei dau zatgei . . . La Maria cun eglis tut cotschens stat sin esch-cuschina e muossa de vegnir en. En stiva audan ins a schend rusari. Il frar ed ils treis affons ein è aunc cheu e miran in tec stui sigl aug che vegn. El drova buc emparar; el sa tut. «Mo sche num de Diu! Ha quei stuiu esser? Haveis giu gl'augsegner?» — «La mumma, la tatta ei franc ida sin ina bunura» — «Niessegner trustegi si'olma», di il frar . . . Suenter tscheina — strusch tuccada — van ils umens ed ils affons en stiva. La mumma ha aunc de dar enta maun alla Seppa ed all'Onna Maria dil Mattias, che fan il pushegn per quels che dian rusari. La bara ei cavegliada sin in baun sisum la stiva. Sil lenziel ch'ei rasaus suren ei mess in crucifix, in scapulier ed ina grossa candeila de tschera. Entuorn quei, en fuorma de cor, ei cavegliau ina gronda corda de paternos cun curals sco nitscholas cun vitier in crucifix sc'ina palma-maun. Sin ina meisetta ardan candelas sin dus candelors. Sil parsiel della finiastra stat in bucal aua benedida cun en frastgas de palma benedida. Mintga del che vegn en stiva, ni va puspei giuadora, springia l'aua benedida, fagend la s. crusch sulla bara . . .

Tgi vegn ussa, tgi gleiti, dat l'aua benedida e di en schenuglias ils Tschun Pugins. Suenter prendan ins plaz nua ch'igl ei. Ils parents sesan tenor rang sper la bara, amiez la stiva. In vegl cantadur de baselgia, ni er'in auter entscheiva e meina il rusari dils 15 misteris. Ina cantadura ha de dir ils misteris. Quei recitar il s. rusari cuozza entochen mesanotg. Alla fin dil rusari de morts vegn mintgamai mess vitier la salidada: «O, Maria, Mumma de Diu, urbesch'ora art e part della petra passiun e mort de Tiu sulet s. Fegl Jesus.» Ina salidada: «O, Maria, Mumma de Diu, urbesch'ora a nus tuts ina beada fin de hein murir.» Ina salidada: «O, Maria, Mumma de Diu, urbesch'ora spindrament allas olmas dallas peinas dil purgateri, ch'endiran.» In paternies: «O, Maria, Mumma de Diu, urbesch'ora grazia e remischun als paupers pucconts, ch'ein en puccau mortal e garegiassen de vegnir a ricla e renconuschientscha de lur puccaus . . .» Cul Deprofundis

e Miserere finescha il rusari. Ils parents engrazian mintgamai alla fin de scadin rusari. In rusari grond cuozza mintgaga in'ura; quei ei gnanc in puorl della perpetnada . . .

Il Rest Flurin, empau urond ed empau cupidond dal staunchel ch'el ei, in rusari vev'el detg. Tutenina quetta el ded udir neusi da tschaler sut ses peis bass schuls . . . propi remarcabels . . . El mira entuorn, sa sche zatgi auter ei era sefatgs en! Natural, che sia atenziun ei concentrada sin eventualas caneras si da tschaler. In malruaus nundescrivibel vegn a dies ad el . . . Tgisà, sche quei fuss pusseivel? El leva si e va ord stiva. On pierti pren el la latiarna de perver, envida, ina lumpa surengiu — e va giun tschaler. In sac ei sco rugadaus enzatgei, zaco . . . In ratun sgnuffla e dat enqual brausel schul . . . Nuota nuncapeivel; il tschaler ei tempraus dalla calira da surengiu. Cun in maun dat el ina serrada radicala el sac e cun l'auter segida el, en in sdrap, e si dies e dad esch ora cun la riscusa preda. Spertamein vi en la maneivla talina dil Lezi, ei siu plan. Ina pitgadda culla banera sto far fin a quei sgnufflem. Spert cloma el il cumpogn. Cun dus plaids ha il Rest fatg clar la situaziun.

«Nus rabitschein tut stante pede en miu tschaler stgir — e freid», scutina Lezi en in'ureglia a Rest. Detg e fatg! En tschaler vegn ussa l'entira preda urentada. Las autras siat eran buca seregagliadas; ellas ein aunc en completta sien. En tutta alteraziun fa il Rest: «Cheu dat ei nuot auter, che spedir quei aschi spert sco pusseivel sur Cuolm. Ti fas si in um; jeu paghel el; il meglier fuss il Sievi; epi stueis vus ira aunc questa notg!» — «Gie, cheu dat ei nuot auter. Jeu tartgavel aunc prender vi in fol uolp e duas pials camutsch . . .» — «Il meglier ei ded ira direct tiel Dumeni Danioth. El sa co nus eran seresdai; sco gl'onn vargau. Sch'ei fuss memia grev, schei anavos las duas pintgas; mo far star ellas, ei meglier. Ed ussa stoi jeu ira!»

Il Rest tuorna en stiva de bara. Tgi sa sche negin fa suspects? Il Meltger si leu el cantun . . . ? — Il Lezi fa spert ded ira a pladir il Sievi. Suententer mesanotg, ils de rusari vevan pushegnau e mavan a casa, queta il Duri ad end dus utschacs ord il vitg e dalla senda viasi . . . —

La Tresa dils Flurins sto star aunc dus dis en bara. L'autra damaun vegnan «ils murdius», ch'ein a dies alla vischnaunca. Els han, ni pretendan de ver, in cert privilegi de seviventar quels dis de bara tiels parents dil defunct — cun dir paternos. Per enqual pupratsch fuva quei necessari da lezzas uras, endretg e dueivel; arisguard auters fuva quei nuot auter ch'envernau la marschadetgna. Enqual famiglia pudeva supportar quei; per autras fuva quei ina mulesta, gie schizun ina grevezia. Tiels Flurins vegnan mo duas femnas ed il Hans Giachen Schan. Empau en stiva, empau per las vias, ni visitond ils vischins: las tschaveras eran ils «hosps» senza falir davos meisa. — Quei che vanzava dal pushegn vegneva dau ad els — e vegn aunc oz dau per almosna.

In mument nunobservau dat il Rest in'uardada vin tschaler dils Lezis.

«Hai bein tartgau! Cheu ein aunc treis», fa el siper sesez. In sbargat en cuschina, e la Zia dat plaid de rugalar vi quei, vul dir de sbugliantar. «Zera vegn jeu neu, sch'igl um fuss buca turnaus; vi lu prender dapart quei!»

Enten serrar notg tuornan ils dus anavos de lur viadi sur Cuolm. Il Lezi ha purtau neu in pèr curtaunas ris; il Sievi in pèr baschas paun alv per ils ses.

Dus dis suenter cumpogna in grond conduct de bara la defuncta alla sepultura. Il Rest fa quei di il propiest: «A cavar muntanialas mia veta mai pli.» E rumper propiests ei per el sco de muentar ord il plaz il «Crap Luther» si Valtgèva. — — —

— * —

Visavi

Ina flur catt'jeu in di
sin finiastra visavi — —
Fried, colur e tarlischur,
gie la flur sco tala
para d'esser biala!

Ina plievgia ei curdada
ed ha dau ina lavada,
mo giun via — purtgeria:
cuoran dutgs cotschni . . .
Co ei alvs il visavi!

T. Candinas